

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՍՈՒԲՅԵԿՏՆԵՐԻ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Մովսես Խաչատրյան

ԵՊՀ քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի ասպիրանտ

Ապահովագրական իրավահարաբերությունների հիմնական սուբյեկտներն են ապահովադիրը, ապահովագրված անձը, շահառուն և ապահովագրողը¹: «Ապահովագրության և ապահովագրական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի² 3-րդ հոդվածի 15-րդ կետի համաձայն՝ **ապահովադիրը** ապահովագրության պայմանագրի այն կողմն է, որին կամ որի մատնանշած անձին (շահառու) ապահովագրողը պարտավորվում է հատուցել ապահովագրության պայմանագրով նախատեսված իրադարձության (ապահովագրական պատահարի) տեղի ունենալու արդյունքում պատճառված վնասը կամ դրա մի մասը կամ տրամադրել որոշակի գումար պայմանագրով նախատեսված իրադարձության (ապահովագրական պատահարի) տեղի ունենալու ուժով՝ ըստ ապահովագրության պայմանագրի պայմանների: Որպես ապահովադիր կարող է հանդես գալ քաղաքացիաիրավական հարաբերությունների ցանկացած սուբյեկտ:

Ապահովագրված անձն այն անձն է, որի հետ կապված ապահովագրական պատահարի առաջացումն ապահովագրության պայմանագրի առարկան է: Որոշ հեղինակների կարծիքով ապահովագրված անձի առկայությունը հնարավոր է միայն անձնական կամ պատասխանատվության ապահովագրության պայմանագրերում³: Մեր կարծիքով ապահովագրված անձինք կարող են մասնակից լինել նաև գույքի ապահովագրության պայմանագրերում: Մասնավորապես՝ տրանսպորտային միջոցների ապահովագրության վկայագրերում հաճախ լրացվում է «լիազորված վարորդներ» սյունակը, որտեղ նշվում են այն անձինք, որոնց կողմից տրանսպորտային միջոցը վարելու ընթացքում տեղի ունեցող դեպքերը համարվում են ապահովագրական պատահար: Օրինակ՝ «Ռեսո» ապահովագրական ՓԲԸ-ի կողմից ընդունված պայմաններում առկա է կանոն այն մասին, որ ապահովագրական պատահար չեն համարվում այն դեպքերը, երբ տրանսպորտային միջոցը վարել է անձը, ով ըստ պայմանագրի լիազորված վարորդ չէ⁴: Մեր կարծիքով՝ վերջիններս ևս ապահովագրված անձինք են, քանի որ պայմանագրով ապահովագրական պատահար են համարվում տրանսպորտային միջոցը բացառապես նրանց կողմից վարելու ընթացքում տեղի ունեցող դեպքերը: Ապահովագրված անձանց ցանկը սահմանվում է պայմանագրով, և ապահովադիրը կարող է նրանց փոխարինել այլ անձով՝ այդ մասին նրանց գրավոր ծանուցելու պայմանով:

Ապահովագրության պայմանագրում կարող է սահմանվել պայման այն մասին,

¹Տե՛ս **Елкин М. А.**, Система правового регулирования страхования в РФ, Дисс. ... к.ю.н., Москва, 2003, էջ 125

²Ընդունվել է 09. 04. 2007թ. , ուժի մեջ է մտել 30. 09. 2007թ. , ՀՀՊՏ 2007. 05. 30/27(551) Հոդ. 647, ՀՕ-177-Ն:

³Տե՛ս **Ширипов Д. В.**, Страхование право, Москва, Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2011, էջ 68

⁴Տե՛ս «Ռեսո» ապահովագրական ՓԲԸ-ի կողմից 23. 02. 2015թ. ընդունված «Ցամաքային տրանսպորտի ապահովագրության պայմաններ» 5. 2. 5 կետ, էլ. ռեսուրս http://www.reso.am/uploads/CASCO_23.02.2015.pdf, դիտման ամսաթիվ 26. 12. 2017թ.

որ ապահովագրական հատուցումը վճարվելու է ոչ թե ապահովադիրին, այլ վերջինիս կողմից նշված երրորդ անձին՝ շահառուին: Վերջինս ապահովագրական պատահար տեղի ունենալու պարագայում ապահովագրական պայմանագրով նախատեսված ապահովագրական հատուցում ստանալու իրավունք ունեցող անձն է: ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի (այսուհետ՝ Օրենսգրք)¹ 998-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ կետը սահմանում է, որ շահառուի առկայության դեպքում ապահովագրության վկայագիրը պետք է ներառի վերջինիս անունը կամ անվանումը, գտնվելու վայրն ու հեռախոսահամարը: Այսինքն՝ վկայագրում հստակ պետք է նշված լինի այն անձը, ով հանդիսանում է շահառու: ՌԴ քաղաքացիական օրենսգրքը² հնարավորություն է տալիս կնքել գույքի ապահովագրության վկայագրեր հոգուտ շահառուի՝ առանց վերջինիս անունը կամ անվանումը նշելու: Նման վկայագրերն անվանվում են «ըստ ներկայացնողի վկայագրեր», որոնցով նախատեսված պատահարը տեղի ունենալու դեպքում հատուցումը վճարվում է այն անձին, ով այդ նպատակով վկայագիրը ներկայացնում է ապահովագրողին³: Հատուցում ստանալու համար շահառուն, վկայագիրը ներկայացնելուց բացի, պետք է նաև ապացուցի իր մոտ ապահովագրական շահի առկայությունը: Ըստ ներկայացնողի վկայագրեր կնքվելու հնարավորություն նախատեսված է եղել նաև Օրենսգրքի մինչև 30. 09. 2007թ. փոփոխությունները գործող խմբագրության 986-րդ հոդվածով: Նման ապահովագրությունն⁴ արդյունավետ է մեծ քանակությամբ ապրանքների բեռնափոխադրման դեպքում, քանի որ փոխադրվող յուրաքանչյուր գույքի վերաբերյալ սեփականատիրոջ տվյալների նշմամբ առանձին վկայագրեր կնքվելու փոխարեն՝ յուրաքանչյուր գույքի վերաբերյալ կնքվում են «ըստ ներկայացնողի» վկայագրեր, իսկ պատահար տեղի ունենալու դեպքում վկայագիրը հանձնվում է գույքի սեփականատիրոջը՝ ապահովագրողին ներկայացնելու համար, կամ ապահովադիրն անձամբ է դիմում ապահովագրողին⁵: Մեկ կարծիքով՝ առևտրային շրջանառությունն առավել դյուրին դարձնելու և ապահովագրական հարաբերությունների զարգացմանը նպաստելու համար անհրաժեշտ է Օրենսգրքում գույքի ապահովագրության՝ «ըստ ներկայացնողի» վկայագրեր կնքվելու հնարավորություն նախատեսել:

Շահառուի առկայության դեպքում ապահովագրության պայմանագիրը հանդիսանում է հոգուտ երրորդ անձանց պայմանագրերի տարատեսակ⁶: Օրենսգրքի՝ «Պայմանագիր՝ հոգուտ երրորդ անձի» վերտառությամբ 446-րդ հոդվածը սահմանում է, որ երրորդ անձի կողմից պայմանագրով իր իրավունքից օգտվելու ցանկությունը պարտապանին հայտնելու պահից կողմերն առանց երրորդ անձի համաձայնության չեն կարող լուծել կամ փոփոխել իրենց կնքած պայմանագիրը, եթե այլ բան նախատեսված չէ օրենքով, այլ իրավական ակտերով կամ պայմանագրով: Օրենսգրքի 1012-րդ հոդվածն արդեն մասնավորեցնում է ապահովադիրի՝ շահառուին այլ անձով փոխարինելու կարգը: Մասնավորապես՝ ապահովադիրն իրավունք ունի ապահովագրության պայմանագրում նշված շահառուին փոխարինելու այլ անձով՝ այդ մասին գրավոր ծանուցելով ապահովագրողին: Շահառուն այլ անձով չի կարող

¹ Ընդունվել է 05.05.1998թ., ուժի մեջ է մտել 01.01.1999թ.: ՀՀՊՏ 1998.08.10/17(50) ՀՕ-239

² Ст'и Гражданский кодекс РФ, 30.11.1994, N 51-ФЗ http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5142/

³ Ст'и **Платонова Н. Л.**, Научно-практический Комментарий к Федеральному закону «О концессионных соглашениях», Москва, JusUnum, 2015, էջ 54

⁴ Քննարկվող տեսակի ապահովագրությունը ՌԴ-ում անվանվում է «Страхование за счет кого следует»:

⁵ Ст'и **Егорова М. А.**, Коммерческие договоры, Москва, Волтерс Клувер, 2011, էջ 249:

⁶ Ст'и **Гончаров А.А., Маслова А. В.**, Гражданское право (части Общая и Особенная), Москва, Волтерс Клувер, 2010, էջ 204:

փոխարինվել այն բանից հետո, երբ պայմանագրի գործողության ընթացքում երբևիցէ ապահովագրողին հատուցման պահանջ է ներկայացրել կամ ապահովագրի փոխարեն կատարել որևէ պարտականություն. օրինակ՝ ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն մուծել է ապահովագրավճարը: Մինչ շահառուի կողմից վերոնշյալ գործողությունների կատարումը ապահովագրի իրավասու է շահառուին փոխարինել ինչպես այլ անձով, այնպես էլ իրենով, որի դեպքում արդեն ապահովագրական հատուցումը վճարվում է նոր շահառուին կամ ապահովագրին: Շահառուն չի կարող փոխարինվել նաև ապահովագրի ժառանգների կողմից վերջինիս մահվան դեպքում:

Այն պահից սկսած, երբ արդեն շահառուի փոխարինում հնարավոր չէ, ապահովագրի կարող է հավակնել հատուցում ստանալու իրավունքին միայն այն դեպքում, եթե շահառուն հրաժարվում է իր այդ իրավունքից¹: Ինչպես վարվել այն դեպքում, երբ շահառուին փոխելու հնարավորություն այլևս առկա չէ, և վերջինս չի հրաժարվել հատուցում ստանալու իր իրավունքից, սակայն պատահար տեղի ունենալուց հետո որևէ գործողություն չի ձեռնարկում իր հատուցում ստանալու իրավունքից օգտվելու համար կամ դիմել է ապահովագրողին, սակայն չի վիճարկում վերջինիս ոչ իրավաչափ գործողությունները: Օրինակ՝ վարկառուն իր գրավադրված ավտոմեքենան ապահովագրել է հոգուտ բանկի, ով ավտոմեքենան վնասվելուց հետո հատուցում ստանալու համար չի դիմում ապահովագրողին: Մեկ այլ օրինակ՝ շահառու բանկը հատուցում ստանալու համար դիմել է ապահովագրողին և ոչ իրավաչափորեն մերժվել է վերջինիս կողմից, սակայն չի վիճարկում ապահովագրողի ոչ իրավաչափ որոշումը: Հարց է առաջանում, թե արդյո՞ք ապահովագրի անձամբ կարող է դիմել ապահովագրողին հատուցում ստանալու համար կամ վիճարկել վերջինիս գործողությունները: Նշված հարցը կարևորվում է այնքանով, որ ապահովագրիները, ապահովագրության պայմանագիրը հոգուտ երրորդ անձի կնքելով, անմիջականորեն նյութական շահագրգռվածություն են ունենում հատուցումը շահառուին վճարելու պարտականության պատշաճ կատարման մեջ: Մասնավորապես՝ ներկայացված օրինակներում հատուցումն ըստ պայմանագրի ենթակա էր վճարման շահառու բանկին, սակայն վերջինս, ստանալով գումարը, այն ուղղելու էր գրավով ապահովված վարկի մարմանը կամ գրավի առարկայի վերականգմանը: Այսինքն՝ չնայած այն հանգամանքին, որ հատուցումն անմիջականորեն վճարվելու էր բանկին, սակայն ի վերջո այն անուղղակիորեն փոխանցվելու էր ապահովագրի: Ինչպես արդեն նշել ենք, պայմանագիրը հոգուտ շահառուի կնքված լինելու դեպքում վերջինիս է պատկանում ապահովագրական հատուցում ստանալու իրավունքը, ուստի ապահովագրողին հատուցում վճարելու պահանջ կարող է ներկայացնել միայն շահառուն: Ինչ վերաբերում է ապահովագրին, ապա նա այս դեպքում չի օգտվում հատուցում ստանալու իրավունքից, սակայն, լինելով պայմանագրի կողմ, դրա շրջանակներում նա ևս ունի իրավունքներ: Մասնավորապես՝ ապահովագրողը պայմանագրով վերջինիս առջև ստանձնում է պարտավորություն այն մասին, որ պատահար տեղի ունենալու դեպքում հատուցում է վճարելու նրա կողմից որպես շահառու նշված անձին: Համապատասխանաբար ապահովագրի իրավունք ունի պահանջել ապահովագրողից, որ վերջինս պատշաճ կերպով կատարի իր կողմից որպես շահառու նշված անձին հատուցում վճարելու պարտականությունը²: Այսինքն՝ ապահովագրի չի կարող հատուցումն անմիջականորեն իրեն վճարելու պահանջ ներկայացնել, սակայն իրավասու է պահանջ ներկայացնել այն

¹ Տե՛ս **Лигятин Н. Н.** Коммерческое право, Москва, МГИУ, 2010, էջ 40:

² Տե՛ս **Фогельсон Ю. Б.**, նշված աշխատությունը, էջ 368:

մասին, որ հատուցումը վճարվի շահառուին: Նման պահանջ ներկայացնելուց հետո շահառուի կողմից հատուցումը չընդունելու դեպքում ապահովադիրն արդեն իրավասու է պահանջել, որ հատուցումը վճարվի անձամբ իրեն:

Ապահովադրի պահանջի հիման վրա ապահովագրողին հոգուտ շահառուի վճարում կատարելուն պարտավորեցնելու պրակտիկան արտահայտվել է նաև Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումներում¹:

Ինչպես արդեն նշել ենք, ապահովագրության պայմանագրում որպես շահառու հանդես գալու համար անձը պետք է օժտված լինի ապահովագրական շահով: Սեփականատիրոջ մոտ ցանկացած դեպքում առկա է գույքի պահպանման շահը, ինչը հիմնվում է օրենքի վրա: Այդ շահը պայմանավորված է սեփականության՝ բացարձակ իրային իրավունքի բնույթով: Ինչ վերաբերում է սեփականատիրոջից տարբեր այլ անձանց, ապա վերջիններիս շահագրգռվածությունն այլ անձին պատկանող գույքի պահպանման մեջ պայմանավորված է սեփականատիրոջ հետ ունեցած քաղաքացիական հարաբերություններով²: Մասնավորապես՝ նշված անձանց շահը գույքի պահպանման մեջ բխում է սեփականատիրոջ հետ կնքված պայմանագրերից, ուստի նրանք կարող են օգտագործել ապահովագրական հատուցման միջոցները՝ ուղղելով ապահովագրված գույքի վերականգնմանը կամ տրամադրելով սեփականատիրոջը: Վերոնշյալից բխում է, որ անկախ այն հանգամանքից՝ սեփականատերը գույքի ապահովագրության պայմանագրի անմիջական մասնակից է, թե՛ ոչ, վերջինս՝ որպես գույքի սեփականատեր ապահովագրված գույքի վնասվելու կամ ոչնչանալու դեպքում շահագրգռված է ապահովագրական հատուցումը վճարվելու հարցում: Այսինքն՝ կարելի է պնդել, որ անկախ այն բանից, թե ում օգտին է գույքը ապահովագրված, հատուցումից անուղղակիորեն շահում է նաև սեփականատերը:

Շարունակելով միտքը՝ նշենք, որ երբեմն գրավի ապահովագրության դեպքում գրավադրված գույքի սեփականատերերի շահերի պաշտպանության անհրաժեշտություն է առաջանում: Մասնավորապես՝ Օրենսգրքի 237-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ գրավատուն կամ գրավառուն, կախված այն բանից, թե նրանցից ում մոտ է գտնվում գրավ դրված գույքը, եթե այլ բան նախատեսված չէ օրենքով կամ պայմանագրով, պարտավոր է գրավ դրված գույքը լրիվ արժեքով ապահովագրել կորստյան և վնասվածքի ռիսկերից, իսկ եթե դրա լրիվ արժեքը գերազանցում է գրավով ապահովված պահանջի չափը՝ դրանից ոչ պակաս գումարով: Հիմք ընդունելով նշված նորմով նախատեսված դիսպոզիտիվ կարգավորումները՝ հաճախ կողմերը համաձայնության են գալիս այն մասին, որ գրավադրված գույքն ապահովագրվելու է գրավառուի կողմից: Ընդ որում՝ երբեմն գրավի առարկան գրավառուների կողմից ապահովագրվում է հենց հոգուտ իրենց: Նշված «կառուցակարգով» կնքվող գրավի ապահովագրության պայմանագրերը հանդիպում են վարկային հարաբերություններում: Այդպիսի դեպքերում վարկատու-գրավառուներն անձամբ են վճարում ապահովագրավճարները՝ դրա արժեքը հետագայում վարկային պայմանագրերում ներառելով որպես վարկառու-գրավատուի կողմից վճարման ենթակա միջնորդավճար: Պետք է նշել, որ եթե անգամ գրավի առարկան ապահովագրվում է հոգուտ գրավառուի, միևնույնն է, վերջինս, ստանալով ապահովագրա-

¹ Տե՛ս Ֆինանսական համակարգի հաշտարար, 2014թ.-ի պահանջ՝ ուղղված ապահովագրական ընկերության դեմ՝ կապված տրանսպորտային միջոցի ապահովագրության շրջանակներում վնասի հատուցումը մերժելու հետ, էլ. աղբյուր <http://fsm.am/Portals/0/Users/002/02/2/%D5%86%D5%A1%D5%AD%D5%A1%D5%A4%D5%A5%D5%BA%202014-%D5%A1%D5%BA.1.pdf> (դիտելու ամսաթիվ՝ 22. 10. 2017թ.)

² Տե՛ս **Абрамов В. Ю.** Страхование теория и практика.М., Волтерс Клувер, 2007, էջ 256:

կան հատուցումը, այն ուղղում է գրավով ապահովված պարտավորության մարմանը կամ դրա միջոցով վերականգնում գրավի առարկան, քանի որ, ինչպես արդեն նշել ենք, ապահովագրված գույքի պահպանման մեջ գրավատուի շահը կայանում է միայն դրանով ապահովված պարտավորության կատարման և գրավի առարկայի պահպանման մեջ: Ինչպես նկատում ենք, գրավառուի կողմից ապահովագրական հատուցման միջոցների տնօրինման երկու դեպքում էլ այն ի վերջո փոխանցվում է գրավատուին՝ մի դեպքում ուղղվելով գրավով ապահովված պարտավորությունների կատարմանը, մյուս դեպքում ծառայելով գրավի առարկայի վերականգնմանը:

Գրավառուի կողմից հոգուտ իրեն կնքվող պայմանագրերը երբեմն խնդիրներ են առաջացնում գրավատուների համար այնքանով, որ վերջիններս, փաստացիորեն անձամբ վճարելով ապահովագրավճարները, ապահովագրական պատահար տեղի ունենալու դեպքում զրկված են լինում ապահովագրողին պահանջ ներկայացնելու և վերջինիս գործողությունները վիճարկելու հնարավորությունից, քանի որ չեն հանդիսանում ապահովագրության պայմանագրի կողմ: Այսինքն՝ վերջիններս վճարում են ծառայության համար, սակայն զրկված են դրա պատշաճ կատարման պահանջ ներկայացնելու հնարավորությունից:

Ապահովագրության պայմանագրի կողմ չհանդիսացող սեփականատերերի կողմից անմիջականորեն ապահովագրողին պահանջ ներկայացնելու հնարավորության հարցը բազմիցս քննարկվել է անգլիական դատարանների կողմից, որոնք որոշ դեպքերում անգամ դիրքորոշում են արտահայտել այն մասին, որ գույքի ապահովագրության հարաբերություններում սեփականատիրոջից տարբերվող այլ անձինք հանդես են գալիս որպես սեփականատիրոջ ներկայացուցիչ՝ ներկայացնելով վերջինիս ապահովագրական շահը¹: Նշված խնդրի կապակցությամբ Միացյալ Թագավորությունում 1999թ. անգամ ընդունվել է «Contracts (Rights of Third Parties) Act» ակտը, որը պայմանագրի կողմ չհանդիսացող անձանց համար որպես լրացուցիչ երաշխիք սահմանել է կանոն այն մասին, որ վերջիններս կարող են պայմանագրի կատարման պահանջ ներկայացնել, եթե պայմանագրի բովանդակությունից բխում է, որ նրանք պայմանագրի կատարման մեջ անմիջական շահագրգռվածություն ունեն²:

Գրավի ապահովագրության դեպքում առկա է ևս մեկ խնդիր: Մասնավորապես՝ գրավով ապահովված պարտավորությունը մասնակիորեն կատարվելու դեպքում գրավառուի ապահովագրական շահը ևս համաչափորեն նվազում է, իսկ պարտավորության ամբողջական կատարման դեպքում ընդհանրապես վերանում՝ առանց այլ անձի փոխանցվելու, քանի որ գրավառուի ապահովագրական շահը չափվում է գրավի առարկայով ապահովված պարտավորության ծավալով: Գրավառուի ապահովագրական շահի նվազմանը համաչափորեն նվազում է նաև վճարման ենթակա հատուցման չափը, իսկ գրավով ապահովված պարտավորության ամբողջական կատարման դեպքում՝ ապահովագրության պայմանագիրը վաղաժամկետ դադարում է, քանի որ գրավառուն կորցնում է գույքի նկատմամբ ունեցած իր իրավունքներն առանց դրանք այլ անձի փոխանցելու: Այսինքն՝ ապահովագրողի կողմից վճարման ենթակա ապահովագրական հատուցման չափը կախվածության մեջ է դրվում գրավով ապահովված պարտավորության կատարումից:

Գրավի ապահովագրության հարաբերություններում առկա բարդ սուբյեկտային կազմով պայմանավորված խնդիրները քննարկելով՝ Շերչենևիչը առաջարկում

¹ Տե՛ս **John Birds**, *Modern Insurance law*, Sweet & Maxwell, London, 2016, էջ 77:

² Տե՛ս *Contracts (Rights of Third Parties) Act 1999*, էլ. աղբյուր <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/31/contents> (դիտման ամսաթիվ՝ 07. 01. 2018 թ.):

էր գրավի ապահովագրության պայմանագրի այնպիսի սխեմա, որում սեփականատերը և գրավառու միաժամանակ հանդես կգան որպես ապահովադիր¹:

Որպես քննարկվող խնդրի լուծում առաջարկում ենք գրավի ապահովագրության պայմանագրի այլ «կառուցակարգ»: Մինչև այն ներկայացնելը նախ քննարկենք «ըստ օրենքի շահառու»² հասկացությունը: Մասնավորապես որոշ դեպքերում Օրենսգիրքը իմպերատիվ կարգով սահմանում է այն անձանց ցանկը, ովքեր ապահովագրության պայմանագրի շրջանակներում հանդես են գալիս որպես շահառու: Օրինակ՝ Օրենսգրքի 996-րդ հոդվածի 7-րդ մասը սահմանում է, որ ձեռնարկատիրական ռիսկի ապահովագրության պայմանագրով շահառու կարող է հանդիսանալ միայն ապահովադիրը: Երրորդ անձի կողմից վնաս պատճառելու համար պատասխանատվության ապահովագրության դեպքում ևս առկա է իմպերատիվ պահանջ այն մասին, որ պայմանագիրը համարվում է կնքված՝ հոգուտ այն անձանց, որոնց կարող է վնաս պատճառվել, որոնք էլ տվյալ պայմանագրի շրջանակներում հանդիսանում են շահառուներ, եթե անգամ պայմանագիրը կնքվել է հոգուտ ապահովադրի կամ պատճառված վնասի համար պատասխանատվություն կրող այլ անձի, կամ պայմանագրում նշված չէ, թե ում օգտին է այն կնքվել: Այդպիսի անձինք, ապահովագրության պայմանագրի կողմերի կամքից անկախ՝ իմպերատիվ կարգով շահառու լինելով, ըստ էության հանդիսանում են «ըստ օրենքի շահառուներ»:

Հիմք ընդունելով շահառուին իմպերատիվ կարգով օրենքով սահմանելու հնարավորությունը՝ առաջարկում ենք գրավի ապահովագրության այնպիսի սխեմա, որում գրավատու և գրավառու միաժամանակ հանդես կգան որպես «ըստ օրենքի շահառուներ»: Գրավատուին իմպերատիվ շահառու սահմանելու անհրաժեշտությունը պայմանավորող պատճառների մասին արդեն իսկ նշել ենք: Ինչ վերաբերում է գրավառուին, ապա նրա՝ որպես իմպերատիվ շահառու հանդես գալու անհրաժեշտությունն այն է, որ անկախ այն բանից, թե գրավ դրված գույքն ում օգտին է ապահովագրված, դրա կորստի կամ վնասվածքների ապահովագրական հատուցումից գրավառուն նախապատվության կարգով բավարարում ստանալու իրավունք ունի:

Մեր կողմից առաջարկվող եղանակով՝ գրավառուին և գրավատուին իմպերատիվ շահառուներ նշանակելու դեպքում, նրանք՝ որպես համիրավ պահանջատերեր ապահովագրողին հատուցման պահանջ ներկայացնելու իրավունք կունենան, իսկ վճարված հատուցումը նրանց միջև կբաշխվի հետևյալ կերպ. գրավով ապահովված պարտավորության ծավալի չափով հատուցումը կփոխանցվի գրավառուին, իսկ հատուցման մնացած մասը՝ գրավատուին: Ներկայացված սխեմայի առավելությունները նրանք են, որ, նախ, ապահովագրական հարաբերություններում հավասարապես ներառված են ինչպես գրավառուն, այնպես էլ գրավատուն, և երկրորդ, գրավով ապահովված պարտավորության ամբողջական կամ մասնակի կատարման դեպքում ապահովագրության ծառայության ծավալը չի նվազում, քանի որ պարտավորության ծավալների նվազմանը համաչափորեն գրավատուի մոտ ավելանում է ակնկալվելիք ապահովագրական հատուցման չափը:

«Ապահովագրության և ապահովագրական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ կատարելու մասին օրենքի³ ընդունմամբ ֆիզիկական անձ ապահովադիրների համար ավելացվեց պայմանագիրը լուծելու ևս մեկ հիմք: Այսպես, սահմանվեց, որ Ֆիզիկական անձ հաճախորդն իրավունք ունի առանց որևէ պատ-

¹ Տե՛ս **Абрамов В. Ю.** Страхование: Теория и практика, М., Волтерс Клувер, 2007, 70 էջ:

² Այս հասկացությունն առաջարկվել է մեր կողմից:

³ Ընդունվել է 21.12.2015թ., ուժի մեջ է մտել 09.01.2016թ., ՀՀՊՏ 015.12.30/91(1180)Հոդ.1214, ՀՕ-196-Ն:

ճառաբանության միակողմանիորեն լուծելու ապահովագրության պայմանագիրը դրա կնքմանը հաջորդող 7 աշխատանքային օրվա ընթացքում, որի դեպքում ապահովագրության պայմանագիրը համարվում է լուծված ֆիզիկական անձ հաճախորդի կողմից պայմանագիրը լուծելու մասին ապահովագրողին ծանուցելու օրվան հաջորդող օրվանից, և ապահովագրողը պարտավոր է ֆիզիկական անձ հաճախորդին համամասնական կարգով վճարել պայմանագրի գործողության մնացած ժամկետի համար ապահովագրավճարները: Որպես բացառություն սահմանվել է, որ պայմանագիրը չի կարող լուծվել այն դեպքերում, երբ՝ 1) պայմանագրի ժամկետը չի գերազանցում մեկ ամիսը, և (կամ) պայմանագրով նախատեսված ապահովագրությունը գործում է մինչև մեկ ամիս ժամկետով, 2) պարտադիր ապահովագրության դեպքում, 3) ապահովագրության պայմանագրի կնքմանը հաջորդող 7 աշխատանքային օրվա ընթացքում ֆիզիկական անձ հաճախորդը դիմել է ապահովագրական հատուցում ստանալու պահանջով: Մեր կարծիքով՝ նշված նորմը հակասում է Օրենսգրքի 446-րդ հոդվածին, որը, ինչպես արդեն նշել ենք, սահմանում էր, որ հոգուտ երրորդ անձի կնքված պայմանագիրը չի կարող լուծվել այն դեպքերում, երբ շահառուն հայտնել է պայմանագրով իր իրավունքներից օգտվելու ցանկությունը: Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ գտնում ենք, որ նշված նորմում որպես բացառություն պետք է նախատեսել նաև այն դեպքերը, երբ պայմանագիրը կնքվել է հոգուտ շահառուի, և նա մինչև պայմանագիրը լուծելու մասին ապահովագրողին ծանուցելը արդեն իսկ հայտնել է իր կամահայտնությունը պայմանագրով նախատեսված իր իրավունքներից օգտվելու վերաբերյալ:

ПРАВООТНОШЕНИЯ СУБЪЕКТОВ ДОГОВОРА СТРАХОВАНИЯ ПО ПОВОДУ СТРАХОВОГО ВОЗМЕЩЕНИЯ

Мовсес Хачатрян

Аспирант кафедры гражданского права ЕГУ

В статье исследованы проблемы регулирования соотношений главных субъектов договора страхования. Обсуждаются особенности договора страхования как договора в пользу третьих лиц, в том числе порядок замены выгодоприобретателя, право страхователя на предъявление претензий непосредственно страховщику. Предлагается предусмотреть возможность заключение страхового полиса на предъявителя. Учитывая особенности договоров страхования залога, предлагается новая модель страхования залога, в которой одинаково будут защищены права залогодателей и залогодержателей.

LEGAL RELATIONS OF SUBJECTS OF THE CONTRACT OF INSURANCE CONCERNING INSURANCE COMPENSATION

Movses Khachatryan

Ph.D. student at the YSU Chair of Civil Law

The article deals with the problems of regulation of the ratios of the main subjects of the insurance contract. The features of the insurance contract as an agreement in favor of third parties, including the procedure for replacing the beneficiary, the insured's right to claim directly to the insurer are discussed. It is proposed to provide for the possibility of concluding an insurance policy for presenter. Taking into account the specifics of mortgage insurance contracts, a new model of insurance is proposed, in which the rights of both parties will be equally protected.

Բանալի բառեր - ապահովադիր, ապահովագրող, շահառու, երրորդ անձինք, գույքի սեփականատեր, գրավի ապահովագրություն

Ключевые слова- Страхователь, страховщик выгодоприобретатель, третьи лица, собственник имущества, страхование залога

Key words- Insured, insurer, beneficiary, third parties, owner of property, bail insurance